

Oponentský posudek diplomové magisterské práce **Martin Kozel**

Skupinová dynamika školních tříd

Cíl, použitá metodologie a obsah práce

Cílem diplomové práce Martina Kozla je přispět k porozumění tomu, jakým způsobem funguje skupinová dynamika školních tříd v průběhu školní docházky. Partikulárně pak pokusit se o vytvoření takového teoretického konceptu a modelu skupinové dynamiky, který přehledně zachytí a ukotví do souvislostí klíčové procesy ve školní třídě. Tento model by měl dle slov autora být analyticky funkční a konzistentní, ale zároveň jednoduchý a praktický tak, aby umožnil prostřednictvím své jednoduché operacionalizaci úspěšnou diagnostiku dění ve školní třídě a odhalení klíčových míst, do nichž bude případná intervence efektivní.

Jako zdroje dat a relevantních poznatku autor použil: 1) rozbor stěžejních textů odborné literatury české i zahraniční, týkající se sociálně psychologického fungování malých skupin, 2) kvalitativní analýzu polostrukturovaných hloubkových rozhovorů s experty z dané oblasti. Na jejichž základě pak buduje svůj model.

Skupinu respondentů tvořilo 7 špičkových odborníků se zaměřením od klinické a sociální psychologie až po odborné pedagogické pracovníky a učitele. Jako kritéria výběru expertů byly především zohledněny: znalost teoretického pozadí fungování malých skupin, vlastní přímý kontakt s praxí (např. školní výuka) a co nejširší pokrytí různých přístupů k problematice skupinové dynamiky v praxi. Cílem rozhovorů bylo zjištění, jaké teoretické koncepty a jakým způsobem jsou při práci s třídou reflektovány a jak jsou jednotlivými experty chápány. Důležitou součástí rozhovorů byla tvorba tzv. myšlenkových map, v nichž se odráželo expertovo chápání tématu skupinové dynamiky ve třídě.

Práce lze rozdělit do tří částí. V první (kapitoly 1., 2. a 3.1 – 3.7) autor podává, možná až zbytečně podrobně, fundovaný, dobře strukturovaný přehled vybraných teoretických konceptů, umožňujících uchopit dění ve školní třídě z nejrůznějších pozic. Rozebírá jejich silná a slabá místa stejně jako možnosti jejich aplikací na partikulární téma sociální skupinové dynamiky třídy. Pozornost přitom věnuje i vyjasnění terminologické nejednoznačností, která přirozenou cestou vzniká z toho, že se v literatuře k některým fenoménům přistupuje z pozic a ve slovníku různých oborů – pedagogiky, psychologie (spec. skupinové psychoterapie) či sociální psychologie a sociologie malých skupin.

Subkapitoly 3.8 a 3.9 (i. e. zbytek kap. 3) tvoří druhou, stěžejní částí práce. Autor zde s použitím Levinovského pojetí pole sil (procesů) nejprve jednotlivě analyzuje získané mentální mapy respondentů a upravuje resp. doplňuje je podle dalších poznatků z analýzy rozhovorů.

Na tomto základě poté buduje výsledný model skupinové dynamiky, odrážející a syntetizující přístupy všech expertů. Jeho model je strukturován jak časově (období *Forming, Storming, Norming, Performing*), tak podle jednotlivých sil (či prvků) skupinové dynamiky ve třech základních kategoriích: za 1) přímo viditelná rovina *Chování/Intervence* (Interakce, Komunikace, Vedení, Rozhodování) a za 2) skryté („pod hladinou“, projevující se v rovině Chování) roviny 2a) *Emoce* (Atmosféra, Koheze, Tenze) a 2b) *Struktura a směřování*: („Vztahy, Podskupiny a Role“, „Individuální potřeby a cíle“, „Hodnoty, Normy a Pravidla“ a „Úkoly skupiny“ a Cíl, kterého má být ve skupině dosaženo). Tyto tři základní roviny jsou doplněny o „vnější vlivy“ (*Parametry skupiny, Dispozice žáků, Vznik skupiny a Externí vlivy*), které jsou v jistém slova smyslu dány předem.

V poslední části (kap. 4) pak autor výsledný model skupinové dynamiky (představený ve formě myšlenkové mapy) diskutuje z hlediska zahrnutí všech poznatků z provedených rozhovorů a ověřuje validitu modelu vzhledem k nim a zvoleným teoretickým konceptům. Z hlediska možných aplikací zde autor navrhuje možná využití modelu jako oporu pro „empirické uchopení skupinové dynamiky jako takové“, specificky v rovinách diagnostika a intervence. Poukazuje také na možnost využití v praxi, kdy by měl model učitelům umožnit pochopení skupinové dynamiky konkrétní třídy a poskytnout vodítka pro intervence do ní. Autor dále rámcově navrhuje postup pro další zevrubnější testování validity modelu.

Hodnocení:

Autor prokázal dobrou znalost teoretické literatury vztahené k tématu práce a prokázal, že se v problematice skupinové dynamiky velmi dobře orientuje. Rozbor stěžejních textů relevantních k problematice práce je dobře uspořádán, argumentace logická a potřebná teoretická východiska jsou prezentována na slušné úrovni. Úroveň bohaté bibliografie a používání citací odpovídá požadavkům na diplomovou práci, styl psaní je dostatečně kultivovaný.

Co se týče vlastního výzkumu a konstrukce výsledného modelu, autor sám kriticky poznamenává, že se mu model nepodařilo zcela dotáhnout tak, aby odrážel i jemnější nuance modelů jednotlivých expertů a – což je závažnější, aby postihl a vysvětlil některé další významné síly jako je např. sociální učení, konflikt či vliv a také časový průběh a souvislosti působení různých sil. Pro praktické využívání je model příliš zjednodušený (což je i cena za jeho přehlednost a jistou „eleganci“) a bude tedy třeba některé jeho prvky a jejich vzájemné vazby podrobněji popsat, provést další verifikace modelu a testovat způsoby jeho praktického využívání, aby mohl být podle zámyslu autora používán v praxi..

Z hlediska obsahu je práce poněkud nevyrovnaná – rozbor teoretické literatury tvoří téměř ¾ celé práce na rozdíl od poměrně stručného zpracování stěžejní výzkumné části - analýz rozhovorů a tvorby (a verifikace) výsledného modelu. Tato stručnost může být i výsledkem jisté

časové tísně při dokončování práce. O tom svědčí i fakt, že specificky v její poslední části je celá řada pravopisných chyb (překlepů), které by bylo snadné opravit s použitím korektoru programu MS WORD.

Závěr

Diplomová magisterská práce Martina Kozla splňuje požadavky kladené na magisterské práce. Doporučuji ji k obhajobě s navrhovaným hodnocením **výborně** – to ale jen za předpokladu úspěšné obhajoby a doplnění modelu ve výše uvedeném smyslu, jinak práci hodnotím jak **velmi dobrou**.

Oponent Michal Kotík

V Praze dne 27. ledna 2011